

Κοινωνική Εργασία και Εξαρτήσεις

Δρ Μαρία Βουλγαρίδου
Κοινωνική λειτουργός-Παιδαγωγός
Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια

Εισαγωγή

Η έννοια της «εξάρτησης».

- **Βασικά χαρακτηριστικά των εξαρτήσεων:**
- Η εξάρτηση χαρακτηρίζεται από την υποταγή ενός ατόμου σε κάποια ουσία ή συμπεριφορά, η οποία αποκτά κεντρικό ρόλο στη ζωή του ατόμου.
- Ως συνέπεια, το άτομο κυριαρχείται από μια έντονη και καταναγκαστική επιθυμία,
- είτε για την λήψη της ουσίας,
- είτε για την επανάληψη της συμπεριφοράς.

Η έννοια της «εξάρτησης».

- **Στάδια ανάπτυξης της εξάρτησης:**
(Παπατριανταφύλλου 2017)
- Η εξάρτηση δεν εγκαθίσταται στιγμιαία.
- Αναπτύσσεται μέσα από τέσσερα στάδια:
- **Πειραματισμός:** δοκιμή με την ουσία/δραστηριότητα, ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικίες, σε παρέες.
- **Ενεργή αναζήτηση:** το άτομο αναζητεί ενεργητικά την ουσία/δραστηριότητα με στόχο να αλλάξει τη διάθεσή του.

Η έννοια της «εξάρτησης».

- **Ενασχόληση:** η χρήση/δραστηριότητα με το αντικείμενο της εξάρτησης αυξάνεται. Εμφανίζονται όλο και περισσότερα προβλήματα στο κοινωνικό/επαγγελματικό περιβάλλον του ατόμου.
- **Εξάρτηση:** το άτομο ενδιαφέρεται αποκλειστικά και μόνο για τη χρήση/δραστηριότητα και οι κοινωνικές του σχέσεις απαρτίζονται από άτομα με παρόμοιες συμπεριφορές.

Η έννοια της «εξάρτησης».

- Εξαιτίας της έντονης και καταναγκαστικής επιθυμίας που εκφράζεται στην εξάρτηση (craving) επέρχεται ουσιαστική απώλεια του αυτοελέγχου.
- Αν και γίνονται επανειλημμένες προσπάθειες για διακοπή ή έλεγχο της ουσίας, συνήθως είναι ανεπιτυχείς.
- Αντίστοιχα, μειωμένος αυτοέλεγχος παρατηρείται και στους μη χημικούς ή συμπεριφορικούς εθισμούς, όπως είναι ο εθισμός στα τυχερά παιχνίδια, στο διαδίκτυο, στο φαγητό και στο σεξ, η καταναγκαστική εμπλοκή με αγορές και η υπερβολική σωματική άθληση.

Ουσιοεξάρτηση: Εικόνα και συνέπειες.

- Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) για το έτος 2015, η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών είναι υπεύθυνη για περισσότερους από 450.000 θανάτους ετησίως.
- Ιδιαίτερα όμως η χρήση αλκοόλ, έχει ως αποτέλεσμα τον θάνατο 3,3 εκατομμυρίων ανθρώπων ετησίως ενώ συνδέεται και με πολλές ασθένειες.

Ουσιοεξάρτηση:

Εικόνα και συνέπειες.

- Σε σχετική ανακοίνωση του Π.Ο.Υ. την 21^η Σεπτεμβρίου 2018, αναφέρεται ότι:
- περισσότεροι από 3 εκατομμύρια άνθρωποι, έχασαν τη ζωή τους ως αποτέλεσμα της επιβλαβούς χρήσης αλκοόλ το 2016.
- Αυτό αντιπροσωπεύει 1 στους 20 θανάτους. Περισσότεροι από τα τρία τέταρτα των θανόντων ήταν άνδρες.
- Συνολικά, η επιβλαβής χρήση αλκοόλ, συμμετέχει σε περισσότερο από το 5% στο σύνολο των αιτιολογικών παραγόντων νοσηρότητας.

Ουσιοεξάρτηση:

Εικόνα και συνέπειες.

- Μέχρι τη δεκαετία του 80, οι χρήστες ουσιών αντιμετωπίζονταν ως άτομα του κοινωνικού περιθωρίου και συνδεδεμένα με πολλές εκφάνσεις παραβατικότητας.
- Σήμερα η αντιμετώπιση έχει διαφοροποιηθεί και τα ουσιοεξαρτημένα άτομα αντιμετωπίζονται κυρίως ως άτομα με χρόνια νόσο.
- Η εμφάνιση αυτής της ιδιότυπης «νόσου» συνδέεται με περιβαλλοντικούς, γενετικούς-βιολογικούς και φαρμακολογικούς παράγοντες που αλληλεπιδρούν.

Ουσιοεξάρτηση:

Εικόνα και συνέπειες.

- Στις εξαρτησιογόνες ουσίες, όπως ήδη παρατηρήσαμε, δεν περιλαμβάνονται αποκλειστικά παράνομες ουσίες, όπως η ηρωίνη, η κοκαΐνη και η κάνναβη, αλλά και νόμιμες ουσίες, όπως το αλκοόλ και η νικοτίνη, των οποίων η χρήση είναι ενταγμένη στην κοινωνική ζωή, η κατάχρησή τους όμως μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή εξάρτηση.
- Επίσης, η κατάχρηση ηρεμιστικών και αγχολυτικών φαρμάκων, που νόμιμα συνταγογραφούνται για θεραπευτικούς σκοπούς, συχνά οδηγεί σε εξάρτηση.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών εμφανίζεται ιστορικά ήδη από τα αρχαιότατα χρόνια και σε όλους σχεδόν τους πολιτισμούς.
- Το όπιο ήταν γνωστό σε όλους τους αρχαίους λαούς για τις φαρμακευτικές του ιδιότητες (Λιάππας, 2011).
- Στην αρχαία Μεσοποταμία οι Σουμέριοι γνώριζαν το όπιο ήδη 4000 με 5000 χρόνια π.Χ. Σε πλάκα σφηνοειδούς γραφής έχει βρεθεί αναφορά στο φυτό της χαράς (hul-gil), δηλαδή το όπιο.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Επίσης, η υπνοφόρος Μήκων απεικονίζεται σε αγαλματίδια, αναθηματικές στήλες, αγγεία, νομίσματα και κοσμήματα στα αρχαιολογικά ευρήματα του Μινωικού και του Μυκηναϊκού πολιτισμού, καθώς και σε ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών στη Σπάρτη, στη Μακεδονία, στην Κόρινθο, στην Ελευσίνα κ.α. (Λιάππας, 2011).

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Το πήλινο είδωλο της θεάς των Μηκώνων, με τις τρεις χαρακτηριστικές παπαρούνες στο στέμμα της, βρίσκεται στο Μουσείο Ηρακλείου Κρήτης.
- Επιπλέον, η υπνοφόρος Μήκων ήταν ένα από τα σύμβολα της θεάς Δήμητρας. Σύμφωνα με το Μύθο, όταν ο Πλούτωνας άρπαξε την κόρη της Περσεφόνη, η Δήμητρα, στην απόγνωσή της κατέφυγε στη δράση του χυμού της Μηκώνου για να κοιμηθεί και να ξεχάσει τη λύπη της.
- Οι θεραπευτικές ιδιότητες του χυμού της Μηκώνου περιγράφονται από τον Ιπποκράτη (460-377 π.Χ.) και τον Γαληνό (200-130 π.Χ.).

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Οι άραβες γιατροί επίσης χρησιμοποιούσαν το όπιο για τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Με τις κατακτήσεις τους μετέφεραν τις γνώσεις τους στην Ινδία (600 μ.Χ.)
- Τον 18ο αιώνα μεγάλες ποσότητες οπίου καλλιεργούνταν στην Ινδία, η οποία βρισκόταν υπό βρετανική κυριαρχία, και εξάγονταν στην Κίνα.
- Οι μεγάλες διαστάσεις της χρήσης οπίου στην Κίνα οδήγησαν σε ρήξη της τελευταίας με την Αγγλία και τελικά στον εμπομαζόμενο «πόλεμο του οπίου», στα μέσα περίπου του 19ου αιώνα, ο οποίος έληξε με ήττα της Κίνας.
- Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, το λάβδανο, διάλυμα οπίου και αιθυλικής αλκοόλης, αποτελούσε φάρμακο εκλογής για τα παιδιά, ως προς την καταπολέμηση της διάρροιας και άλλων ασθενειών και για την ηρεμιστική του δράση.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Το όπιο βρισκόταν ελεύθερα παντού, σε κάθε είδους μαγαζιά.
- Το 1868 ψηφίστηκε νόμος που επέτρεπε την πώληση μόνο από φαρμακεία, χωρίς συνταγή φυσικά.
- Ο Σκωτσέζος ιατρός Sir Robert Christison έγραφε το 1832 στο ιατρικό περιοδικό *Lancet*: «Σ' αυτή τη χώρα η συνηθισμένη δόση της δόσης που παίρνει ο "οπιοφάγος" είναι απλώς για να απομακρύνει τη βαρεμάρα και την κατήφεια... Συχνά δεν διαφέρει από ένα κανονικό άτομο, δραστήριο, με χαρούμενη διάθεση και με ζωντανές ιδέες».

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Ανάμεσα στα 1840 και 1868, πέντε-έξι άτομα ανά εκατομμύριο πληθυσμού πέθαιναν κάθε χρόνο στην Αγγλία από χρήση του οπίου.
- Παράλληλα, ενώ το 1868 ο συνολικός αριθμός θανάτων από όπιο στην Αγγλία ήταν 140, την ίδια χρονιά, 281 ενήλικοι πέθαναν ενώ κολυμπούσαν και 400 παιδιά πέθαναν από ασφυξία στο κρεβάτι τους.
- Επιπλέον, οι ανατομές σε πτώματα ανθρώπων που ήταν γνωστό ότι έκαναν μεγάλη χρήση οπίου, δεν διαπίστωναν οποιεσδήποτε αλλοιώσεις σε όργανά τους, αντίθετα με ό, τι διαπιστωνόταν σε αλκοολικούς.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Η εξάρτηση δεν αναφέρεται πουθενά ως πρόβλημα.
- Το τελευταίο τέταρτο του αιώνα άρχισε να περιγράφεται ως τέτοιο, πιθανώς λόγω προσδιορισμού της «τοξικομανίας» ως νόσου.
- Η επιβολή απαγορεύσεων στη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, εμφανίζεται κυρίως στην Αμερική προς το τέλος του 19ου αιώνα, αλλά κυρίως εκφραζόταν από οργανώσεις κατά του αλκοολισμού.
- Οι αντιδράσεις στο όπιο αναφέρονται κυρίως στα «καπνιστήρια», όπου συχνάζαν οι φτωχοί Κινέζοι μετανάστες και κάπνιζαν όπιο.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η κοινή και αποδεκτή χρήση ουσιών, κυρίως συνδεδεμένη με τελετουργίες, δεν συνδεόταν με προβλήματα εξάρτησης και αποδιοργάνωσης των χρηστών.
- Μόνο όταν για διάφορους πολιτικούς και οικονομικούς λόγους, τροποποιείται η χρήση ουσιών, άρχισαν να εμφανίζονται προβλήματα εξάρτησης.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Η κοινωνιογενής διαστρέβλωση της χρήσης – συνέπειας (απαγορεύσεις, ποινές και καταδιώξεις) συνδέεται και με πολλές άλλες ουσίες .
- Ο **καφές**, όταν ήρθε στην Ευρώπη από τον ισλαμικό κόσμο τον 17ο αιώνα, δέχτηκε έντονη κριτική απαγορεύσεις και ποινές.
- Τα καφεενεία στην Αγγλία αναφέρονται ως «πανεπιστήμια της πεντάρας», ο καφές ως το «ριζοσπαστικότερο ποτό του κόσμου» ή ως «ποτό της δημοκρατίας».
- Το 1675, ο Κάρολος Β΄ της Αγγλίας προσπάθησε να κλείσει τα καφεενεία, γιατί ήταν τόποι «όπου συναντιούνται οι δυσαρεστημένοι και διαδίδουν περιγραφές σκανδάλων για τη μεγαλειότητά του και τους υπουργούς του».

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Ακόμη και το τσάι, δεν απέφυγε την κριτική για την κατανάλωσή του.
- Το 1777, ο Άγγλος έμπορος Jonas Hanway έγραφε για το τσάι: «Η τεράστια κατανάλωση και οι βλαβερές συνέπειες του τσαγιού φαίνεται να απειλούν τώρα, όπως έκανε άλλοτε το τζιν, τη ζωή των ανθρώπων», καθώς τότε υπολογιζόταν ότι το 90% των Εγγλέζων έπιναν τσάι δύο φορές την ημέρα.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Από τον 16^ο αιώνα (περίοδος ανάπτυξης των αποσταγμάτων με περιεκτικότητα σε αλκοόλ 40-50%) η χρήση οινοπνευματωδών ποτών δέχεται μεγάλη κριτική ενώ τίθενται από διάφορους φορείς εξουσίας ποινές στους χρήστες .
- Το 1751 αναφέρθηκε στη Βουλή ότι κάθε χρόνο πέθαιναν στο Λονδίνο 10.000 παιδιά εξαιτίας του τζιν.

Ιστορική αναδρομή της χρήσης ουσιών

- Διαχρονικά ήδη από τον 19^ο αιώνα η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ αρχίζει να θεωρείται πολύ σοβαρό πρόβλημα για την υγεία των ανθρώπων.
- Όμως, ουσιαστικά δεν επιβάλλονται απαγορεύσεις ή σοβαροί περιορισμοί κυρίως για οικονομικούς λόγους.
- Εξαίρεση αποτελεί η ποτοαπαγόρευση στις ΗΠΑ, η οποία ξεκίνησε το 1919 και συνεχίστηκε μέχρι το 1933, οπότε και ανεστάλη ως αναποτελεσματική και ατελέσφορη.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση.

- Ως **ουσιοεξάρτηση** χαρακτηρίζεται μια χρόνια υποτροπιάζουσα διαταραχή που χαρακτηρίζεται από:
  - α) την καταναγκαστική αναζήτηση και λήψη κάποιας εξαρτησιογόνου ουσίας,
  - β) την απώλεια αυτοελέγχου σε σχέση με τη λήψη της ουσίας και
  - γ) την εμφάνιση αρνητικής συναισθηματικής κατάστασης(π.χ. δυσφορία, ανησυχία, εκνευρισμός) όταν η πρόσβαση στην ουσία δεν είναι δυνατή (σύνδρομο στέρησης).

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση.

- Η περιστασιακή και περιορισμένη χρήση εθιστικών ουσιών, (συνήθης στο γενικό πληθυσμό) δε συνοδεύεται κατ ανάγκη από μετατροπή της σε συμπεριφορά εξάρτησης.
- Επίσης δεν είναι κατ ανάγκη κλιμακούμενη και με αύξουσα συχνότητα.
- Σαφώς όμως αποτελεί την «οδό» προς την εξάρτηση.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Η ουσιοεξάρτηση συνιστά ένα σύνθετο πρόβλημα:
- Ως **ιατρικό πρόβλημα**, εκφράζεται με συγκεκριμένα συμπτώματα όπως κάθε νόσος (χαρακτηρίζεται κυρίως ως νόσος του εγκεφάλου, ως αποτέλεσμα της παρατεταμένης φαρμακολογικής δράσης της ουσίας στα νευρικά κύτταρα του εγκεφάλου).
- Ως **οικογενειακό πρόβλημα**, εκφράζει μια βαθύτατη δυσλειτουργία, η οποία εξακτινώνεται και επηρεάζει όλα τα μέλη της οικογένειας.
- Ως **κοινωνικό πρόβλημα**, χαρακτηρίζεται από έκπτωση σε όλους τους τομείς κοινωνικών δραστηριοτήτων του ατόμου, από περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Στην εμφάνιση της χρήσης, κατάχρησης και εξάρτησης σε κάποια εθιστική ουσία συντείνουν πολλοί και σύνθετοι παράγοντες που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες, με διαφορετικό ποσοστό συμμετοχής της καθεμιάς στην κάθε περίπτωση:
- α) σε περιβαλλοντικούς ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, δηλαδή στο οικογενειακό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο ζει το άτομο,
- β) σε βιολογικούς παράγοντες και στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου, και
- γ) στην ίδια τη φαρμακολογική δράση της ουσίας.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Διαγνωστικά κριτήρια Διαταραχής Χρήσης Ουσίας (Κατάχρηση & Εξάρτηση) (DSM-5, APA, 2013)
- Ένα πρότυπο χρήσης κάποιας ουσίας, που οδηγεί σε κλινικά συμπτώματα εκδηλώνεται με τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω, οποτεδήποτε μέσα σε χρονικό διάστημα 12 μηνών:

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- 1. Η ουσία συχνά λαμβάνεται σε μεγαλύτερες ποσότητες ή για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους από όσο αρχικά είχε πρόθεση το άτομο.
- 2 Εκφράζεται έντονη επιθυμία για χρήση παράλληλα με ανεπιτυχείς προσπάθειες για διακοπή ή έλεγχο της χρήσης.
- 3 Μεγάλο μέρος του χρόνου δαπανάται σε δραστηριότητες απαραίτητες για την απόκτηση της ουσίας, για τη χρήση της ουσίας ή για την ανάνηψη από τη δράση της.
- 4 Σφοδρή επιθυμία (craving) ή παρόρμηση για χρήση της ουσίας.
- 5 Επαναλαμβανόμενη χρήση που οδηγεί σε αποτυχία εκπλήρωσης μειζόνων υποχρεώσεων στην εργασία, στο σχολείο ή το σπίτι.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- 6. Συνεχιζόμενη χρήση παρά την ύπαρξη επίμονων ή επαναλαμβανόμενων κοινωνικών ή διαπροσωπικών προβλημάτων που οφείλονται ή επιδεινώνονται από τη δράση της ουσίας.
- 7. Εγκατάλειψη ή μείωση σημαντικών κοινωνικών, επαγγελματικών ή ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων εξαιτίας της χρήσης.
- 8. Επαναλαμβανόμενη χρήση σε περιστάσεις που είναι σωματικά επικίνδυνες.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- 9. Συνεχιζόμενη χρήση παρά την επίγνωση ότι υπάρχει επίμονο ή υποτροπιάζον σωματικό ή ψυχολογικό πρόβλημα, το οποίο είναι πιθανό να έχει προκληθεί ή να έχει επιδεινωθεί από την ουσία.
- 10. Αντοχή (tolerance) που χαρακτηρίζεται από: α) ανάγκη για σημαντική αύξηση της ποσότητας της ουσίας για επίτευξη τοξίκωσης ή του επιθυμητού αποτελέσματος, β) σημαντικά μειωμένο αποτέλεσμα με τη συνεχιζόμενη χρήση της ίδιας ποσότητας.
- 11. Στέρηση (χαρακτηριστικό σύνδρομο στέρησης για την ουσία).

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- παρουσία 2-3 κριτηρίων: Μέτρια Εξάρτηση
- παρουσία 4-5 κριτηρίων: Σοβαρή Εξάρτηση
- παρουσία ≥ 6 κριτηρίων:
  - Κριτήρια 1-4: απώλεια αυτοελέγχου
  - Κριτήρια 5-7: κοινωνική έκπτωση
  - Κριτήρια 8-9: επικίνδυνη χρήση
  - Κριτήρια 10-11: φαρμακολογικά κριτήρια

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Είναι προφανές ότι τα άτομα:
- Είτε κάνουν την αναφερόμενη ως «περιστασιακή, ελεγχόμενη ή κοινωνική χρήση» κάποιας ουσίας και παραμένουν σε αυτήν,
- Είτε εμπλέκονται σταδιακά στην «επικίνδυνη χρήση», την «επιβλαβή χρήση» και τελικά στην εξάρτηση από κάποια ουσία.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Σύμφωνα με τον ΠΟΥ, η επικίνδυνη χρήση, σε αντίθεση με την επιβλαβή χρήση, αναφέρεται σε τρόπους χρήσης που έχουν σημασία για τη δημόσια υγεία, ακόμη και αν κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν παρατηρούνται διαταραχές στην υγεία του χρήστη, ενώ η επιβλαβής χρήση (σύμφωνα με τον ορισμό της Διεθνούς Ταξινόμησης των Νόσων ICD-10) αφορά έναν τρόπο χρήσης που προκαλεί βλάβη:
  - είτε στη σωματική (π.χ. ηπατίτιδα)
  - είτε στην ψυχική υγεία του χρήστη (π.χ. κατάθλιψη που προκύπτει δευτερογενώς από μεγάλη κατανάλωση οινοπνεύματος).

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Κλινικά συμπτώματα των ουσιοεξαρτήσεων:

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Η κλινική εικόνα που χαρακτηρίζει τα ουσιοεξαρτημένα άτομα διαφέρει πολύ και καθορίζεται από:
- το είδος της ουσίας που χρησιμοποιείται,
- την ποσότητα (δοσολογία),
- τη διάρκεια και συχνότητα της χρήσης,
- τον τρόπο χρήσης,
- την ατομική ιδιοσυγκρασιακή αντίδραση καθώς και
- από άλλους παράγοντες (π.χ. ψυχική διαταραχή, συνοσηρότητα κ.λ.π.).

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Επίσης σημειώνεται, ότι πολλοί χρήστες χρησιμοποιούν περισσότερα από ένα είδη ουσιών, αν και συνήθως υπάρχει κυριαρχούσα ουσία.
- Συνήθως, η κύρια χρήση συνοδεύεται από την παράλληλη κατανάλωση κάποιων νόμιμων εθιστικών ουσιών (όπως το αλκοόλ, ο καπνός, συνταγογραφούμενα ηρεμιστικά φάρμακα), με αποτέλεσμα να διαφοροποιούνται τα κλινικά συμπτώματα.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- **Κατηγορίες εθιστικών ψυχοδραστικών ουσιών:**
- Αλκοόλ
- Καφεΐνη
- Κάνναβη (κανναβινοειδή)
- Ψευδαισθησιογόνα
- Εισπνεόμενα (πτητικοί διαλύτες)
- Οπιοειδή
- Κατασταλτικά-υπνωτικά και αγχολυτικά φάρμακα
- Διεγερτικά (κοκαΐνη / αμφεταμίνες)
- Νικοτίνη
- Άλλες ουσίες (μη γνωστές)

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Είναι αποδεδειγμένο ότι όλες οι ψυχοδραστικές ουσίες μεταβάλλουν τις ιδιότητες του βιολογικού υποστρώματος ιδιαίτερα του νευρικού συστήματος.
- Επιπλέον και ως αποτέλεσμα της επανάληψης, το βιολογικό υπόστρωμα έχει επίσης την ικανότητα προσαρμογής.
- Ειδικά στο νευρικό σύστημα, η ικανότητα αυτή είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και έχει χαρακτηριστεί ως «πλαστικότητα».
- Συνεπώς, όταν ο χρήστης παίρνει την ουσία συνεχώς, προσαρμόζεται με δύο κυρίως τρόπους:
  - α) με την παραγωγή λιγότερης ντοπαμίνης και
  - β) με την ανάλογη ρύθμιση των υποδοχέων της.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Παράλληλα, η μακροχρόνια χρήση επηρεάζει και άλλα συστήματα, τα οποία σχετίζονται με ανώτερες γνωστικές λειτουργίες όπως η μάθηση, η μνήμη, η βούληση, η κριτική ικανότητα, η εγρήγορση κ.α.
- Το άτομο που κάνει χρήση, αντιλαμβάνεται αυτές τις μεταβολές, αλλά έχοντας απολέσει τον αυτοέλεγχό του, αδυνατεί να σταματήσει τη χρήση της ουσίας.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Τέλος, αναπάντητο, επί της ουσίας, παραμένει το ερώτημα γιατί διαφέρει η εξέλιξη της συμπεριφοράς των ατόμων που κάνουν χρήση της ίδιας ουσίας ανεξάρτητα από πολλές κοινές παραμέτρους.
- Δηλαδή, γιατί κάποια άτομα αποκτούν, εξάρτηση ακόμη και μετά από μία απλή δοκιμή ενώ άλλα μπορούν και παραμένουν στο στάδιο της περιστασιακής χρήσης;
- Οι έρευνες συνηγορούν στην αντίληψη ότι η μετάπτωση από απλή δοκιμή σε εξάρτηση είναι μια πολυπαραγοντική διαδικασία και δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τους συνήθεις αιτιολογικούς όρους.

Τι είναι η ουσιοεξάρτηση

- Ως εκ τούτου, σύνθετη και πολυπαραγοντική θα πρέπει να είναι και η διαδικασία αντιμετώπισης της εξάρτησης.
- Αρκετές μελέτες συγκλίνουν προς μια συνδυαστική αντιμετώπιση ψυχοκοινωνικής παρέμβασης, σε ατομικό, οικογενειακό και ομαδικό επίπεδο και παράλληλα φαρμακευτικής υποστήριξης.

Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association: (2013), *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5η έκδ. (DSM-5), Ουάσινγκτον.*
- Latt, N., K. Conigrave, J. Saunders, J. Marshall & D. Nutt: (2009), *Addiction Medicine* (Oxford Specialist Handbooks), Oxford University Press Inc., Νέα Υόρκη.
- World Health Organization: (1992), *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders: Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines, WHO, Γενεύη.*

Βιβλιογραφία

- Brecher, E. M. and the Editors of Consumer Reports (1972), *Licit and Illicit Drugs*, Little
- Brown & Co.
- Inglis, B. (1975), *The Forbidden Game. A Social History of Drugs*, Hodden & Stoughton.
- Λιάπας Γ. (2011) Ναρκωτικά: Εθιστικές ουσίες, κλινικά προβλήματα, αντιμετώπιση. Πατάκης.
- Porter, R. (1997), *Drugs and Narcotics in History*, Cambridge Univ. Press.